

saopštenje

adam zagajevski

SAOPŠTENJE

ako živjiš u deficitarnoj državi
u kojoj velika količina govora
izjednačuje sve nedorečenosti,
u kojoj su botaničke baštice i herbarijumi
obrazac jezičke pravilnosti
a omiljeno jelo stanovnika jeste
sarma mira, ako živjiš u zemlji
u kojoj gore ruže, ulice su sve brže,
grad se povija kao suncokret
i istovremeno rastu šume,
gde svako nosi sa sobom svoju fotografiju
i imena umrlih, gde se ispoveda
ironična religija uspomena i dvostrukve vere,
napiši pismo meni; skupljam razglednice,
zanimam se za muziku, slikarstvo,
filatelistiku, sport i pesništvo.

BESMRTNOST

Ti jedni pesnici devetnaestog veka
vizionari zarumenjenih obraza
naša velika braća što su izgarala u
nadahnucu i dopuštala da ih portretiraju u Parizu
danasa su zvezde školskih antologija
i autori citata koji opravdavaju
svaku nepravdu

HAOS

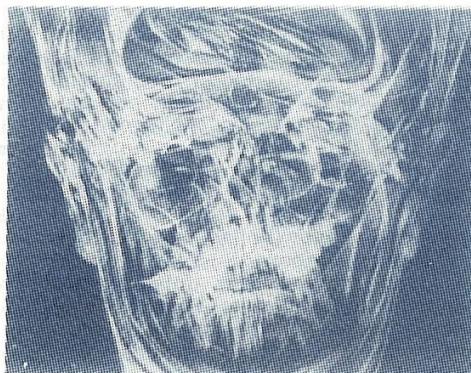
Ne razgovaraju s nama antički bogovi.
Imaju nepomična lica, crne desni,
krečne uvojke, nevine mramorne oči.
Ćute varvari koje je visoko
uzdigla srećna sudska.
U domu za starce i emigrante,
to znači u muzejima gde veseli svet
navaljuje nedeljom a proleće zagleda
kroz neljudsku mrenu prozora,
dremaju među platnim stari bogovi.
Oprezno, prijatelji, jer čak i tu
lukavi bog Haos ostri u potaji
svoj kameni bajonet.

U ENCIKLOPEDIJI JE OPET PONESTALO MESTA ZA OSIPA MANDELJŠTAMA

U enciklopediji je opet ponestalo mesta
za Osipa Mandeljštama opet je
beskućan stalno je tako teško za stan
prijaviti se u Moskvi gotovo je nemoguće
prizvati ga Kavkaz hući
niska šuma Azije ti dan i još nisu naišli
neko drugi skuplja kamenje s crnomorskih plaža
još uvek traje nejednakata istraga iako uniforma
ima novi kroj i stalno se drugi jajoglavi
krojač kupa u dubokim poklonima
Zatvaraš knjigu prasak hica i bela
papirna prašina golica u nosu veće je
latinski pada sneg niko više neće danas doći
vreme je za spavanje ali kad pokuca u tvoja tanka vrata
otvoru mu

VATRA

Ja sam valjda običan građanski
braniac prava jedinke, reč sloboda
razumem bez vanrednih klasnih
ograničenja, politički naivan, prosečno
obrazovan (kratki trenuci jasnosti
glavna su mi hrana), sećam se
vatrenog apela one vatre koja isušuje
žedne usne gomile, a zatim pali
knjige i ugljeniše kožu gradova, pevao sam
i ja te pesme, znam kako je to divno
trčati zajedno s drugima, kasnije ostajem sam,
u ustima imam ukus pepela i čujem
ironični glas laži, hor urla,
a ja dotičem glavu, tamo pod prstima je
obla lobanja, čvrsta obala moje otadžbine.

duško kirčanski grafika

duško kirčanski, grafika

JADANJE MLADIĆA IZ DAVNIH GODINA

Prvi put sam plakao posle Staljinove smrti
diktatori nose pri sebi bombone za decu
Sveti Stanislav Kostka
dobio je druga za igru
Evo moga kratkog života
trčao sam u povorkama skandirao vazduh
tonuo u reci prijateljstva
glasao zatvoreih očiju
Kratkovid — mogao sam postati samo intelligent
Staljinov kovčeg nošen je po Moskvi
lice su menjale nazine
i putovale u strane zemlje
U pekarima su se prodavali portreti
Tadeuša Koščuška bilo je moguće
zameniti za pola kocke maslaca
Vikao sam ali sve sam gore čuo svoj glas
Sa dvadeset godina izgubio sam veru
ali uspeo sam to da prikrijem
To je moj život
punjena ptica koja uči da leti

U TUDOJ LEPOTI

Samo u tudioj lepoti
postoji uteha, u tudioj
muzici u tudim pesmama.
Samo u drugim je spas,
makar samoča prijala kao
opijum. Nisu pakao drugi
ako ih ugledamo ujutro, kad
imaju čisto čelo koje su umili snovi.
Zato dugo mislim kakvu
da upotrebim reč, on ili ti. Svako on
jestе izdaja nekog ti, ali
zatou tudioj pesmi verno
čeka hladan razgovor.

NEVIDLJIVI VLADALAC

Kome pripada zemlja, pitaš
sa čudenjem. Danju je osvajaju
muškarci kvadratnih lobanja,
policajci. Noću ponovo
postaje naša domovina.
Kome pripada lišće klenova,
ko navija opruge časovnikā?
Ah, toliko grešaka, kad nevidljivi
vladac upravlja opipljivom stvarnošću,
toliko posrednika, lisičja lica,
lukavi osmesi, podmukla smrt.

KRAJ LETA

Prigradski voz jurio je kroz pustinju letnjikovaca
kao bodež koji je željan isključivo srca.
Iz zvučnika je dopirao glas nekog od diktatora,
a veverica je skakala s grane na granu,
bežeći ispred moga pogleda.
Kraj leta teške šišarke kedrova,
monahinja u gruboj, mrkoj mantiji
smeši se kao neko koje sve shvatio.
Nad uljastom površinom jezera utrkuju se vilini konjici,
čunovi plove ukoso i tonu u purpuru sanjivog sunca,
žega doteče svaku stvar i kažu kao carinik.
Pismonoša drema na klupi, iz njegove kožne torbe
izleću lastavice pisama, u travi se topi sladoled,
krtice nasipaju humke u čast crnih junaka
koje niko neće upoznati. Tamna drveta stoje
nad nama, i medu njima zeleni plamenovi.
Nailazi septembar, rat, smrt.

MAJMUNI

Jednoga dana za vlašću su posegli majmuni.
Nataklji su zlatne prstene na prste,
obukli bele, uširkane košulje,
uvlačili dim mirisnih havanskih cigara,
a stopala zarobili crnim lakovanim cipelama.
Nismo to primećili zaneseni
drugim poslovima: neko je čitao Aristotela,
neko drugi upravo preživljavao veliku ljubav.
Govori vladalaca postali su pomalo haotični
i čak nerazumljivi, ali i onako nikad ih
nismo pažljivo slušali, više smo voleli muziku.
Ratovi su postali još divljiji, zatvori su
zaudarali jače nego ranije.
Čini se da su za vlašću posegli majmuni.

PLANOVNI, IZVEŠTAJI

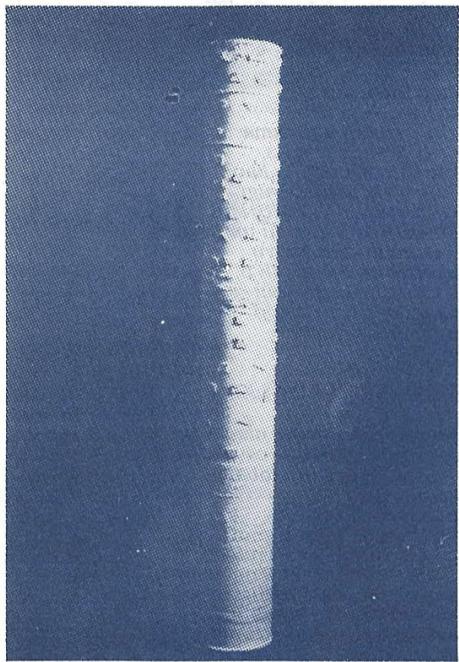
Najpre su planovi
zatim izveštaji
Eto kakvim jezikom
umemo da se sporazumevamo
Sve mora biti predviđeno
O svemu treba kasnije
izvestiti
Ono što se istinski dešava
ne privlači ničiju pažnju

SAMO SUMNJA

*Samo sumnja
nespokojan odričući pokret glave
glas prekinut u pitanju
mogu da spasu
iskricu beskraja
što tinja u završenom zrnu praha.*

U DRVEĆU

*U drveću, u krošnjama drveta, pod gustim
haljinama lišća, pod mantijama bleska,
pod čulima, pod krilima, pod žezlima,
u drveću se krije, diše, kruži
tih, sanjiv život, skica večnosti.
Sita kraljevstva rastu u amvonima
hrastova. Veverice trče nepomično
kao mali ridi zalasci sunca, skriveni
pod očnim kapkom. Nevidljivi taoci
vrve pod ljkusama zirova,
robovi odnose košare voća i srebra,
kamile se ljujaju kao arapski
naučnik nad manuskriptom, bunari piju
vodu i sirće, opora Evropa cedi se
kao smola iz drveta, Verner slika
odeću i svetlost koja se ne smanjuje.*

milica mrda kuzmanov, objekat

*Pod kupolom cirkusa igraju drozdovi.
Slovački več živi u Parizu
i uporno igra na berzi. Bogataš
se provlači kroz igleno uho
i stene...ah kakva muka, Sokrat
objašnjava tražiocima zlata šta je
laž, šta dobro, šta vrlina.
Veslači polako veslaju. Moreplovci
polako jedre. Begunci iz varšavskog
ustanka piju slatki čaj,
na granju se suši rublje,
neko pita kroz san gde je moja
otadžbina. Zeleni jedrenjak stoji na
zardalom sidru. Hor besmrtnih duša
vežba Bahovu kantatu, sasvim nemo.
Tu odmah na uskoj ležalici spava umoran
kapetan Nemo. Detlič šalje hitan
telegram s vešću o osvajanju
Kartagine i o čaju u Bostonu.
Lasica se uopšte ne pretvara u
ledi Makbet, u krošnjama drveća nema
grize savesti. Ikar spokojno tone.
Bog vraća traku. Kaznene ekspedicije
vraćaju se u kasarne. Živećemo
dugo u linijama arabeski, u hukanju
sove, u žudnji, u odjeku koji je
beskućan, pod gustim haljinama lišća,
u krošnjama drveća, u nečijem dahu.*

S poljskog: Petar Vujičić

za novo, vredno poznanstvo

(pozija adama zagajevskog)

petar vujičić

Još juče je bio mlad pesnik, darovit početnik, a danas je on ugledno pesničko ime u velikom svetu. Roden 1945. godine u Lavovu. Objavio je pet zbirki pesama, dva romana, tri knjige eseja. Njegova poslednja pesnička knjiga nosi nostalgičan naslov »Putovati u Lavov», London 1986, i upravo mu je ona donela najveća priznajna.

Nekada je Lavov (Poljaci taj grad zovu Ljvuv, Nemci Lemberg, Rusi Ljvov, Ukrajinci Ljviv), stari poljski univerzitetski grad, pripadao kraljevskoj Poljskoj; posle tragicnih deoba Poljske između velikih susednih zemalja Lavov je pripadao austrijskoj Galiciji, a u godini rođenja našeg pesnika, posle proterivanja nemačkih okupatorskih vlasti, odlukom velikih sila Lavov je dodeljen Sovjetskoj Ukrajini. Poljaci su iz tih krajeva tada iseljeni i prebačeni na terene s kojih su iseljeni Nemci, da bi se ti tereni priključili obnovljenoj Poljskoj. Spolja gledano to je bilo kao nekakvo ispravljanje državnih granica, ali i za Nemce iseljene iz svojih kuća, i za Poljake naseljene na tuda ognjišta pošto su svoja ostavili drugima, ta nova seoba naroda ostaje u pamćenju kao živa rana. Zagajevski o tome peva:

*Gorka je besmrtnost zemalja
što spavaju na mekim mapama od voska,
zemalja čije granice premešta vetr.*

(*Granica*)

Tako Zagajevski ima u pasošu zapisano da je rođen u Lavovu, kao i njegov stariji kolega *Zbignjev Herbert*. Danas je taj grad za Poljake ipak samo daleko inostranstvo, tako daleko, da je putovati u Lavov za njih moguće samo u mašt. Ili u snovima.

*Putovati u Lavov. S koje stanice putovati
u Lavov, ako ne u snu.*

A pri kraju te elegije citamo:

... zašto svaki grad

mora postati Jerusalim i svaki čovek
Jevrejin

*Putovati u Lavov, pa on
postoji, spokojan i čist kao
breskve. Lavov je svuda.*

Preseljen iz Lavova još iste godine kada se rodio, Zagajevski je detinjstvo proveo u šljonskom gradu Gljivice (nekad nemački Glajvic). Studirao je psihologiju i filozofiju u Krakovu, tamo je jedno vreme bio asistent na Rudarsko-metalurškoj akademiji, valjda s namerom da postane naučnik i univerzitetski profesor, ali je ispalio drugačije. U Krakovu je počeo da se bavi pisanjem. Bio je jedan od osnivača pesničke grupe *Sada* (kojoj su pripadali Kornhauser, Javorški, Stabro, Kronhold, Pjontkovski). U Krakovu je objavio prve pesničke zbirke, prve romane, prve knjige eseja, stekao prva priznanja.

Sada je emigrant.

Živi i piše u Francuskoj.

Kao pisac stiče svetska priznanja. Izbor pesama objavljen mu je u Nemačkoj (1984). Ubzro potom pesme su mu u engleskom prevodu izšle i u Americi, s predgovorom samog Česlava Miloša

(1986). Knjiga novih eseja objavljena mu je na poljskom u Parizu (1986) i iste godine prevedena na francuski i nemački. Dva romana prevedena su mu na nemački, jedan na francuski. Prevod eseja na francuski doneo mu je nagrada francuskog PEN-kluba.

Ali odvojen je od svojih poljskih čitalaca, koji bi ga sigurno bolje čitali i primali, čak i ako ga kritika ne bi mazila.

Nove seobe naroda za pesnike koji žive i pišu u tudini označavaju kaznu sudbine.

Zagajevski je danas jedan od najzanimljivijih poljskih pesnika. Misaon, filozofski obrazovan, on neguje intelektualnu poeziju nabijenu značenjima. U poeziji pokreće važna pitanja vezana za sasvremenog čoveka i probleme savremenog sveta. Ali on je rafinovan pesnik, pesmu ne spušta do publicistike, ume da izbegne zamke patetike i krupnih reči. O politici razmišlja stalno, ali to nije politička ni politizovana poezija. Gorka je, ozbiljna, uvlači čitaoca u nemi dijalog, ne dopušta mu da ostane ravnodušan.

U ovaj izbor, na naročiti autorov zahtev, uvrštene su pesme samo iz njegovih poslednjih zbirki i dodate su nove pesme iz časopisa, dok je svoje dve prve zbirke, *Saopštenje* (1972) i *Mesarnice* (1975) autor proglašio nezrelima, i iz njih je ovde unešeno doslovno šest pesama. Šta je razlog takve odluke?

Zagajevski je debitovao u vrlo složenim prilikama novije poljske stvarnosti. Bili su upravo prošli studentski nemiri iz 1968. godine, obojeni grozomornim ugušenjem praškog proleća u jeku leta te iste 1968. godine. U Poljskoj su studentski nemiri bili veći nego u drugim zemljama istočne Evrope. U svim gradovima demonstrativno su paljene novine, a jedna od najglasnijih parola bila je ŠTAMPA LAŽE! Sukobima s policijom nije bilo kraja. A ono što je počelo u sukobima sa studentima, dve godine kasnije završilo se krvoprolaćem prilikom ugušenja radničkih nemira u gradovima na Baltiku.

Zemlja je zapadala u sve veću krizu, vlasti su tu krizu nevešto ispravljale, opredelivši se za takozvanu tehničku inteligenčiju, i potiskujući, degradirajući stvaralačku humanističku inteligenciju. Da bi se oduprili cenzuri, književnici su se opredeljavali za štampanje u nelegalnim glasilima, od kojih je najčuveniji bio časopis *Zapis*.

Mladi pesnici iz krakovske grupe *Sada* imali su vrlo ambiciozne planove. Adam Zagajevski i Julijan Kornhauser izisli su pred javnost s knjigom programskih i pamfletskih eseja *Nepredstavljeni svet* (1974), koja je izazvala žestoku diskusiju u celokupnoj poljskoj književnoj štampi, jer su mlađi gnevni autori u svojoj knjizi prozvali i pozvali na sud sadašnjosti sve poljske stvaraoca.

Namere mlađih stvaralača bile su bez sumnje plemenite. Tražili su od književnosti u prvom redu angažovanost i opre-